

כב יח ושלשים שנה ושבע שנים ויגוע וימת ויאסף אל-עמיו: וישכנו חיי שרה מחוילה עד-שור אשר על-פני מצרים באכה אשורה על-פני כל-אחיו נפל:

כג א, ב ואלה תולדת יצחק בן-אברהם אברהם הוליד את-יצחק: ויהי יצחק נט תולדות בן-ארבעים שנה בקחתו את-רבקה בת-בתואל הארמי מפדן ארם ג אחות לבן הארמי לו לאשה: ויעתר יצחק ליהוה לנכח אשתו כי עקרה ד הוא ויעתר לו יהוה ותהר רבקה אשתו: ויתרצצו הבנים בקרבה

תרגום אונקלוס

ותלתין ושבע שנין ואתנגיד ומית ואתכניש לעמיה: יח ושור מחוילה עד חגרא דעל אפי מצרים מטי לאתור על אפי כל אחוהי שרא:

א ואלין תולדת יצחק בר אברהם אברהם אוליד ית יצחק: ב והוה יצחק בר ארבעין שנין כד נסיב ית רבקה בת בתואל ארמא מפדן ארם אחתיה דלכן ארמא ליה לאתו: ג וצלי יצחק קדם יי לקביל אתתיה ארי עקרא היא וקביל צלותיה יי ועדיאת רבקה אתתיה: ד ודחקין בנאיא במעהא

פירוש רש"י

אדם אחות לבן. וכי עדין לא נכתב שהיא בת בתואל ואחות לבן ומפדן ארם? – אלא להגיד שבחנה: שהיתה בת רשע ואחות רשע ומקומה אנשי רשע – ולא למדה ממעשיהם: מפדן ארם. על שם ששני ארם היו: ארם נהרים וארם צובה – קורא אותו 'פדן', לשון 'צמד בקר' (שמואל ו:יא) – תרגום: 'פדן תורין'. ויש פותרין 'פדן ארם' – כמו 'שדה ארם' (תרי עשר, הושע, ג:כח), שבלשון 'שמעאל קורין לשדה 'פדן': (ג) ויעתר. הרבה והפציר בתפלה: ויעתר לו. נתפצר ונתפס ונתפתה לו; ואומר אני: כל לשון 'עתר' לשון הפצרה ורבוי הוא, וכן: 'ועתר ענן הקטרת' (יחזקאל ד:יא) – מרבית עלית העשן, וכן: 'והעתרתם עלי דבריכם' (שם כא:יט), וכן: 'ונעתרות נשיקות שונא' (משלי ז:ג) – דומות למרבות והנם למשא. אינקרישמנ'ט בלעז: לנכח אשתו. זה עומד בזוית זו ומתפלל וזו עומדת בזוית זו ומתפללת: ויעתר לו. 'לו' ולא 'לה', שאין דומה תפלת צדיק בן רשע לתפלת צדיק בן צדיק! לפיכך 'לו' ולא 'לה': (ד) ויתרצצו. על כרחך המקרא הזה אומר: דרשני! שסתם מה היא רציצה זו וכתב 'אם בן למה זה אנכי'; רבותינו דרשוהו – לשון ריצה: כשהיתה עוברת על פתחי תורה של שם ועבר – יעקב רץ ומפרס לצאת; עוברת על פתח עבודה זרה – ועשו מפרס לצאת. דבר אחר: מתרצצים זה עם זה ומריבים בנחלת שני עולמות:

מפתח סדרי התנ"ך

עיון במרחב שיוצר הסדר. סדרים כב, כג מפרידים שני עניינים שחלוקת הפרקים איחדה אותם. אברהם אבינו הוליד את יצחק אבינו וגם את ישמעאל ובני פילגשים. התורה מספרת לנו שישמעאל ושאר בני הפילגשים הורחקו מיצחק ומירושת הארץ: ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנת וישלחם מעל יצחק בנו בעודנו חיי... (לעיל כב:י). החלוקה לסדרים מדגישה זאת. סדר כב בבראשית עוסק בבני הפילגשים ובישמעאל, וסדר כג בתולדות יצחק. לעומת זאת, החלוקה לפרקים מנסה לאגד את כולם תחת פרק כה. ומה לגבי יעקב ועשו בני יצחק? החלוקה לפרקים ייחדה את פרק לו בבראשית לתולדות עשו. מפתיע לגלות .../

כג

ה וַתֹּאמֶר אִם-כֵּן לָמָּה זֶה אֲנֹכִי וַתֵּלֶךְ לְדַרְשׁ אֶת-יְהוָה: וַיֹּאמֶר יְהוָה לָהּ תולדות
 שְׁנֵי גֵיִים [גוֹיִם] בְּבִטְנָךְ וּשְׁנֵי לְאָמִים מִמֶּעֶיךָ יִפְרְדּוּ וְלֹאֹם מִלֹּאֹם יֵאֲמָן
 ו. ז וְרַב יַעֲבֹד צָעִיר: וַיִּמְלְאוּ יְמִיהָ לְלֵדָת וְהִנֵּה תוֹמָם בְּבִטְנָהּ: וַיֵּצֵא הָרֹאשׁוֹן
 ח אֲדָמוֹנִי כָּלֹ כְּאֲדֶרֶת שַׁעַר וַיִּקְרְאוּ שְׁמוֹ עֶשׂוֹ: וְאַחֲרֵי-כֵן יָצָא אָחִיו וַיִּדּוּ
 אַחֲזֵת בַּעֲקֵב עֶשׂוֹ וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיִּצְחָק בֶּן-שָׁשִׁים שָׁנָה בְּלֵדָת אֹתָם:
 ט וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֶשׂוֹ אִישׁ יָדָע צִיד אִישׁ שֹׁדָה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יֹשֵׁב
 י אֲהֻלִּים: וַיֵּאָהֵב יִצְחָק אֶת-עֶשׂוֹ כִּי-צִיד בָּפִיו וּרְבִקָּה אֶהָבֵת אֶת-יַעֲקֹב:

תרגום אונקלוס

וַאֲמַרְתָּ אִם כֵּן לָמָּה דָּנָן אֲנִי וְאֵזֶלְתָּ לְמַתְבַּע אוֹלְפָן מִן קֶדֶם יי: ה וַאֲמַר יי לָהּ תִּרְיִן עֲמִמִּין בְּמַעֲכִי וְתִרְתִּין מִלְכוּן
 מִמֶּעֶכֶי יִתְפָּרֶשֶׁן וּמִלְכוֹ מִמִּלְכוֹ תִתְקַף וּרְבָא יִשְׁתַּעֲבֹד לְעֵירָא: ו וּשְׁלִימוֹ יוֹמָהָ לְמִילָד וְהָא תִּיּוּמִין בְּמַעֲהָ:
 ז וּנְפִק קְדָמָה סְמוֹךְ כּוּלִּיהָ כְּגֹלוֹם דְּסַעַר וּקְרוּ שְׁמִיהָ עֶשׂוֹ: ח וּבְתֵר כֵּן נִפְק אַחוּהִי וַיִּדִּיה אַחֲדָא בַּעֲקָבָא דְּעֶשׂוֹ
 וּקְרָא שְׁמִיהָ יַעֲקֹב וַיִּצְחָק כִּר שְׁתִּין שְׁנִין כַּד יִלִּידַת יְתָהוּן: ט וּרְבִיאוּ עוֹלִימִיָּא וְהִוָּה עֶשׂוֹ גְבֵר נַחֲשׁ יִרְכָן גְּבֵר נְפִיק חָקֵל
 וַיַּעֲקֹב גְּבֵר שְׁלִים מְשֻׁמֵּשׁ בֵּית אוֹלְפָנָא: י וּרְחִים יִצְחָק יֵת עֶשׂוֹ אֲרִי מַצִּידִיה הָוָה אָכִיל וּרְבִקָּה רְחִימַת יֵת יַעֲקֹב:

פירוש רש"י

אֲחֵרוֹנָה וְהַנִּכְנָסֶת אֲחֵרוֹנָה תֵּצֵא רִאשׁוֹנָה, נִמְצָא
 עֶשׂוֹ הַנוֹצֵר בְּאַחֲרוֹנָה יָצָא רִאשׁוֹן וַיַּעֲקֹב שְׁנוֹצֵר
 רִאשׁוֹנָה יָצָא אַחֲרוֹן; וַיַּעֲקֹב בָּא לַעֲכָבוֹ שֶׁיְהִי
 רִאשׁוֹן לְלֵידָה כְּרִאשׁוֹן לִיצִירָה, וַיִּפְטֹר אֶת רַחֲמָה
 וַיִּטֹּל אֶת הַבְּכוֹרָה מִן הַדִּין: בַּעֲקֵב עֶשׂוֹ. סִמֵּן שְׁאִין
 זֶה מִסְפִּיק לְגַמֵּר מַלְכוּתוֹ, עַד שֶׁזֶּה עוֹמֵד וְנוֹטֵלָה
 הֵימָנוּ: וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב. הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. דָּבָר
 אַחֵר: אֲבִיו קָרָא לוֹ יַעֲקֹב עַל שֵׁם אַחֲזִיזַת הָעֵקֶב: בֶּן
 שָׁשִׁים שָׁנָה. עֶשֶׂר שָׁנִים מִשְׁנֻשָּׁאָה עַד שְׁנַעֲשִׂית בַּת
 שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַרְאוּיָה לְהִרְיֹן; וְעֶשֶׂר שָׁנִים
 הִלְלוּ צָפָה וְהַמֵּתִין לָהּ כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה אָבִיו לְשָׁרָה (לְעִיל
 י:ג) כִּיּוֹן שֶׁלֹּא נִתְעַבְּרָה יָדַע שֶׁהִיא עֲקָרָה וְהַתְּפַלֵּל
 עָלֶיהָ; וּשְׁפָחָה לֹא רָצָה לִשְׂאֵל, לְפִי שֶׁנִּתְקַדֵּשׁ בְּהַר
 הַמִּזְבֵּיחַ לְהִיּוֹת עוֹלָה תְּמִימָה: (ט) וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים
 וַיְהִי עֶשׂוֹ. כָּל זְמַן שֶׁהָיוּ קִטְנִים, לֹא הָיוּ נִכְרִים
 בְּמַעֲשֵׂיהֶם וְאִין אָדָם מְדַקְדֵּק בָּהֶם מִה טִיבָם; כִּיּוֹן
 שְׁנַעֲשׂוּ בְנֵי שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה – זֶה פֶּרֶשׁ לְבִתִּי
 מִדְּרָשׁוֹת וְזֶה פֶּרֶשׁ לְעִבּוּדָה זָרָה: יָדַע צִיד. לְצוּר
 וּלְרִמּוֹת אֶת אָבִיו בָּפִיו, וְשׂוֹאֲלוֹ: אָבִא, הֵיאָךְ
 מַעֲשִׂיִן אֶת הַמֶּלֶח וְאֵת הַתֵּבָן? כְּסָבוֹר אָבִיו שֶׁהוּא
 מְדַקְדֵּק בְּמַצּוֹת: אִישׁ שֹׁדָה. כְּמַשְׁמָעוֹ: אָדָם בָּטֹל,
 וְצוּרָה בְּקִשְׁתּוֹ חֵיוֹת וְעוֹפּוֹת: תָּם. אֵינוֹ בָּקִי בְּכָל
 אֱלֹהִים, כְּלָבוֹ כֵּן פִּיּוֹ; מִי שְׂאִינוֹ חֲרִיף לְרִמּוֹת קְרוֹי
 'תָּם': יֹשֵׁב אֲהֻלִּים. אֱהָלוֹ שֶׁל שֵׁם וְאֱהָלוֹ שֶׁל עֶבֶר:
 (י) בָּפִיו. כְּתִרְגוּמוֹ: בָּפִיו שֶׁל יִצְחָק; וּמִדְּרָשׁוֹ: בָּפִיו
 שֶׁל עֶשׂוֹ – שֶׁהָיָה צָד אוֹתוֹ וּמְרַמְהוֹ בְּדִבְרָיו:

המשך מעמוד קודם: שהחלוקה לסדרים לא הפרידה בין פרשה טו בבראשית הפותחת בבחירתם של שנים עשר
 השבטים ויהיו בני יעקב שנים עשר, ובין פרשה עז שם העוסקת בתולדות עשו – ואלה תולדות עשו הוא אָדָם. אפשר
 שחכמינו לא רצו להעניק ראש סדר לתולדות עשו, שהעניין בהם מועט [עיין רש"י לקמן ל:א].

גם ייתכן שפרשיות אלו קובצו יחד לאור דברי התורה בתחילת חומש דברים: אֲתֶם עֲבָרִים בְּגִבּוֹל אֲחֵיכֶם בְּנֵי-עֶשָׂו
 (דברים ב:ג), וכן האיסור: לֹא-תִתְעַב אֲדָמִי כִּי אֲחִיךָ הוּא. (שם יז:לז) כשיעקב נפרד מעשו הוא מבטיחו: עַד אֲשֶׁר-אָבִא
 אֶל-אֲדָנִי שְׁעִירָה: (לקמן ל:מז), והמדרש שמביא רש"י (שם) מקשר הבטחה זו לפסוק שבראש סדר ט בתרי עשר 'ואימתי
 ילך? בימי המשיח, שנאמר וְעָלוּ מוֹשָׁעִים בְּהָר צִיּוֹן לְשַׁפֵּט אֶת-הָהָר עֶשָׂו וְהָיְתָה לָהּ הַמְּלוּכָה'.

כג יא, יב וַיֵּזֶד יַעֲקֹב נָזִיד וַיָּבֹא עָשׂו מִן־הַשָּׂדֶה וְהוּא עֵיף: וַיֹּאמֶר עָשׂו אֶל־יַעֲקֹב תולדות
הַלְעִיטָנִי נָא מִן־הָאָדָם הָאָדָם הַזֶּה כִּי עֵיף אֲנִכִּי עַל־כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אָדָם:
יד וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מְכָרָה כִּיּוֹם אֶת־בְּכֻרְתִּי לִי: וַיֹּאמֶר עָשׂו הִנֵּה אֲנִכִּי הוֹלֵךְ
טו לָמוֹת וְלִמְהֵרָה לִי בְכֻרָה: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הַשְׁבְּעָה לִּי כִּיּוֹם וַיִּשָּׁבַע לוֹ
טז וַיִּמְכֹּר אֶת־בְּכֻרְתּוֹ לְיַעֲקֹב: וַיַּעֲקֹב נָתַן לַעָשׂו לֶחֶם וְנָזִיד עַד־שִׁים וַיֹּאכַל
וַיִּשָּׁת וַיִּקֶּם וַיֵּלֶךְ וַיָּבֹז עָשׂו אֶת־הַבְּכֻרָה:
יז וַיְהִי רָעַב בָּאָרֶץ מְלֶכֶד הָרָעַב הָרָאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בִּימֵי אַבְרָהָם וַיֵּלֶךְ ס
יח יִצְחָק אֶל־אֲבִימֶלֶךְ מֶלֶךְ־פְּלִשְׁתִּים גִּרְרָה: וַיֵּרָא אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר אֶל־
יט תֵּרֵד מִצְרַיִם שָׁכֵן בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אָמַר אֲלֶיךָ: גֹּר בָּאָרֶץ הַזֹּאת וְאַהֲיָה עִמָּךְ
וְאֲבָרַכְךָ כִּי־לֶךְ וּלְזֶרְעֶךָ אֶתֵּן אֶת־כָּל־הָאֲרֶצֶת הָאֵל וְהִקְמַתִּי אֶת־הַשְׁבְּעָה
כ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אָבִיךָ: וְהָרַבִּיתִּי אֶת־זֶרְעֶךָ כְּכֹכְבֵּי הַשָּׁמַיִם

תרגום אונקלוס

יא ובשיל יעקב תבשילא ועאל עשו מן חקלא והוא משלה: יב ואמר עשו ליעקב אטעימני כען מן סמוקא סמקא הדין ארי משלהי אנא על פן קרא שמה אדום: יג ואמר יעקב זבין כיום דלהין ית בכירותך לי: יד ואמר עשו הא אנא אזיל לממת ולמא דנן לי בכירותא: טו ואמר יעקב קיים לי כיום דלהי וקיים ליה וזבין ית בכירותיה ליעקב: טז ויעקב יהב לעשו לחים ותבשיל דטלופחין ואכל ושתי וקם ואזל ושט עשו ית בכירותא: יז והיה כפנא בארעא בר מכפנא קדמא דהיה ביומי אברהם ואזל יצחק לות אבימלך מלכא דפלשתאי לגר: יח ואתגלי ליה יי ואמר לא תיחות למצרים שרי בארעא דאימר לך: יט דור בארעא הדא ויהי מימרי בסעדך ואברכינך ארי לך ולבנך אתין ית כל ארעא האלין ואקים ית קימא דקיימית לאברהם אבוק: כ ואסגי ית בנך ככוכבי שמיא פירוש רש"י

לכל אדם וכל שכן שאינו שואל בתחלה, משלש ועת שבעה משיב ואינו שואל וכו': (יג) מכרה כיום. כתרגומו 'כיום דלהין', כיום שהוא ברור, כך מכר לי מכירה ברורה: בכרתך. לפי שהעבודה בבכורות אמר יעקב: אין רשע זה כדאי שיקריב להקדוש ברוך הוא: (יד) הנה אנכי הולך למות. [מתנודדת והולכת היא הבכורה, שלא תהא כל עת העבודה בבכורות, כי שבת לוי יטל אותה. ועוד] אמר עשו: מה טיבה של עבודה זו? אמר לו: כמה אזהרות וענשין ומיתות תלוין בה, פאותה ששנינו: 'אלו הן שבמיתה: שתויי זין ופרועי ראש'. אמר: אני הולך למות על ידה, אם כן מה חפץ לי בה? (טז) ויבז עשו. העיד הכתוב על רשעו, שבזה עבודתו של מקום: (יח) אל תרד מצרימה. שהיה דעתו לרדת למצרים, כמו שירד אביו בימי הרעב. אמר לו: 'אל תרד מצרימה', שאתה עולה תמימה ואין חוצה לארץ כדאי לך: (יט) האל. כמו 'האלה':

(יא) ויזד. לשון בשול, כתרגומו: והוא עיף. ברציחה כמה דתימא: 'כי עיפה נפשי להרגים' (ירמיה ב:נג): (יב) הלעיטני. אפתח פי ושפך הרבה לתוכה, כמו ששנינו: אין אוכסין את הגמל אבל מלעיטין אותו. מן האדם האדם. עדשים אדמות; ואותו היום מת אברהם, שלא יראה את עשו בן בנו יוצא לתרבות רעה ואין זו 'שיבה טובה' שהבטיחו הקדוש ברוך הוא (לעיל יב:טז); לפיכך קצר הקדוש ברוך הוא חמש שנים משנותיו, שיצחק חי מאה ושמונים שנה, וזה מאה ושבעים וחמש שנה; ובשל יעקב עדשים להברות את האבל; ולמה עדשים? שדמות לגלגל, שהאבלות לגלגל החוזר בעולם. ועוד: מה עדשים אין להם פה, כך האבל אין לו פה, שאסור לדבר; ולפיכך המנהג להברות האבל בתחלת מאכלו ביצים, שהן עגלות ואין להן פה, כך אבל אין לו פה, כדאמרין במועד קטן (כא:): 'אבל כל שלשה ימים הראשונים אינו משיב שלום

מפתח סדרי התנך הבטחת הארץ ליצחק כתובה בפסוק יט. מימוש ההבטחה נבחר לפתוח שני סדרים: ביהושע ראש סדר יג: ויתן ה' לישראל את־כל־הארץ אשר נשבע לתת לאבותם וירשוה וישבו בה: וינח ה' להם מסביב ככל אשר־נשבע לאבותם... לא־נפל דבר מכל הדבר הטוב אשר־דבר ה' אל־בית ישראל הכל בא: ובירמיה ראש סדר יט: ויתן להם את־הארץ הזאת אשר־נשבעת לאבותם לתת להם ארץ זבת חלב ודבש. ורשי בספר שמואל (ב:כג) מוכיח את קיום ההבטחה [גם] מראש סדר ד במלכים: "בכל אשר ייטיב את ישראל. כשיבנה בית עולמים בימי שלמה, ותהא טובתם של ישראל שלימה, כמה שנאמר יהודה וישראל רבים כחול אשר־על־הים לרב [אכלים ושתיים ושמיים]". בניגוד לכך, החלוקה הזרה לפרקים מוציאה את דיבת הארץ רעה כשהיא בוחרת לפתוח פרקים חדשים בפסוקים המתארים רעב בארץ. כפי שהיא עשתה כאן בפסוק יז, וגם בסדר לח פסוק כב והרעב כבד בארץ.

כג

וַנִּתְּנִי לְזֶרַעְךָ אֶת כָּל־הָאֲרֶצֶת הָאֵל וְהִתְפָּרְכוּ בְּזֶרַעְךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ: תולדות

כא עֵקֶב אֲשֶׁר־שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי מִצּוֹתַי חֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתַי:

כב, כג וַיֵּשֶׁב יִצְחָק בְּגֶרֶר: וַיִּשְׁאַלּוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אַחֲתִי הִוא כִּי שני ב

יָרָא לֵאמֹר אִשְׁתִּי פֶן־יִהְיֶה־לִּי אֲנָשִׁי הַמָּקוֹם עַל־רִבְקָה כִּי־טוֹבַת מְרָאָה

כד הִוא: וַיְהִי כִי־אָרְכוּ־לוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁקֶף אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶךְ פְּלִשְׁתִּים בְּעַד

כה הַחֲלוֹן וַיִּרְא וְהִנֵּה יִצְחָק מִצְחָק אֶת רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: וַיִּקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְיִצְחָק

וַיֹּאמֶר אָף הִנֵּה אִשְׁתְּךָ הִוא וְאִיךָ אָמַרְתָּ אַחֲתִי הִוא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק כִּי

כו אָמַרְתִּי פֶן־אָמוּת עָלֶיָּה: וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לָנוּ כִּמְעָט

כז שָׁכַב אֶחָד הָעָם אֶת־אִשְׁתְּךָ וְהִבָּאתָ עָלֵינוּ אִשָּׁם: וַיֵּצֵא אַבְיִמֶלֶךְ אֶת־כָּל־

כח הָעָם לֵאמֹר הִנֵּנִי בְּאִישׁ הַזֶּה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוֹמָת: וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ

כט הַהִוא וַיִּמְצָא בִשְׁנָה הַהִוא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה: וַיִּגְדַּל הָאִישׁ שלישי ג

ל וַיִּלְךְ הַלּוֹךְ וַיִּגְדַּל עַד כִּי־גָדַל מְאֹד: וַיְהִי־לוֹ מְקַנְה־צֹאן וּמְקַנְה בָּקָר

לא וַעֲבָדָה רַבָּה וַיִּקְנְאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים: וְכָל־הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עַבְדֵי אָבִיו

תרגום אונקלוס

וַאֲתִין לְבָנְךָ יֵת כָּל אֲרַעְתָּא הָאֵלִין וַיִּתְפָּרְכוּ בְּדִיל בְּנֶךָ כָּל עַמֵּי אֲרַעָא: כֹּא חֲלָף דְּקָבִיל אַבְרָהָם לְמִימְרֵי וְנִטְר מִטְּרַת מִימְרֵי פְקוּדֵי קִימִי וְאוּרִיתִי: כֹּכ וַיִּתִּיב יִצְחָק בְּגֶרֶר: כֹּכ וַשְׁאִילוּ אֲנָשִׁי אֲתָרָא עַל עֵיִסְק אֲתִיתִיה וְאָמַר אַחַת הִיא אֲרִי דְחִיל לְמִימַר אֲתָתִי דְלִמָּא יִקְטְלוּנִי אֲנָשִׁי אֲתָרָא עַל רִבְקָה אֲרִי שְׁפִירַת חִיזוּ הִיא: כֹּד וְהוּה כֹּד סְגִיאוּ לִיה תַּמָּן יוֹמִיָא וְאִסְתְּכִי אַבְיִמֶלֶךְ מֶלֶכָא דְּפִלְשְׁתִּי מִן חֲרָכָא וְחִזָּא וְהָא יִצְחָק מַחֲיִיד עִם רִבְקָה אֲתִיתִיה: כֹּה וַקְרָא אַבְיִמֶלֶךְ לְיִצְחָק וְאָמַר בְּרַם הָא אֲתָתְךָ הִיא וְאִיכְדִין אָמַרְתָּ אַחַת הִיא וְאָמַר לִיה יִצְחָק אֲרִי אָמַרְתָּ דְלִמָּא אֲתָקְטִיל עָלֶיהָ: כֹּו וְאָמַר אַבְיִמֶלֶךְ מָא דָּא עֲבַדְתָּ לָנָא כְּזַעִיר פֻּון שְׂכִיב דְּמִיחַד בְּעַמָּא יֵת אֲתָתְךָ וְאִיתִיתָא עָלֵנָא חוּבָא: כֹּז וּפְקִיד אַבְיִמֶלֶךְ יֵת כָּל עַמָּא לְמִימַר דִּינִיזִיק לְגוּבְרָא הַדִּין וְלֹאֲתִיתִיה אֲתָקְטִיל יִתְקַטִּיל: כֹּחַ וַזֶּרַע יִצְחָק בְּאֶרֶעָא הַהִיא וְאִשְׁכַּח בִּשְׁתָּא הַהִיא עַל חַד מֵאָה בְּדַשְׁעֲרוּהִי וּבְרַכְיָה יִי: כֹּט וּרְבָא גוּבְרָא וְאִזֵּל אִזֵּיל סְגִי וּרְבִי עַד דְּרַבָּא לְחֻדָּא: ל וְהוּה לִיה גִּיתִי עָנָא וְגִיתִי תוֹרִי וְעַבְדָּה סְגִי וְקִנְיָאוּ בֵּיה פִּלְשְׁתִּי: לָא וְכָל בִּירֵי דְחָפְרוּ עַבְדֵי אָבוּהִי

פירוש רש"י

(כ) וְהִתְפָּרְכוּ בְּזֶרַעְךָ. אָדָם אוֹמֵר לְבָנוֹ: יֵהָא זֶרַעְךָ כְּזֶרַעוֹ שֶׁל יִצְחָק. וְכֵן בְּכָל הַמִּקְרָא, וְזֶה אֵב לְכָל־: 'בְּךָ יִבְרֹךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר: יִשְׁימְךָ [אֱלֹהִים כְּאֲפֻרִים וְכַמְנִשְׁתָּ] (לִקְמָן מִבִּז). וְאֵף לְעִנְיֵן הַקֶּלֶלָּה מְצִינוּ כֵּן: 'וְהִיתָה הָאִשָּׁה לְאֵלָה' (במדבר ה:יז) – שֶׁהַמִּקְלָל שׁוֹנָאוֹ אוֹמֵר: 'תִּהְיֶה כְּפִלּוֹנִית'; וְכֵן: 'וְהִנַּחְתָּם שְׁמֶכֶם לְשׁוּעָה לְבַחֲרִירִי' (ישעיה כו:יז) – שֶׁהַנִּשְׁבָּע אוֹמֵר: 'אֵהָא כְּפִלּוֹנִי, אִם עָשִׂיתִי כֵךְ וְכֹךְ': (כא) שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי. כְּשִׁנְסִיתִי אוֹתוֹ: וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי. גְּזֵרוֹת לְהִרְחָקָה עַל אֲזֵהוֹת שִׁבְתוֹרָה, כְּגוֹן: שְׁנִיּוֹת לְעִרְיוֹת וּשְׁבוֹת לְשִׁבְת: מִצּוֹתֵי. דְּבָרִים שָׁאֵלוּ לֹא נִכְתְּבוּ, רְאוּיִין הֵם לְהַצְטוּת, כְּגוֹן: גְּזֵל וּשְׁפִיכוֹת דָּמִים: חֻקּוֹתֵי. דְּבָרִים שִׁיִּצֵּר הָרַע וְאָמוּת הָעוֹלָם מְשִׁיבִין עֲלֵיהֶם, כְּגוֹן: אֲכִילַת חֲזִיר וּלְבִישַׁת שַׁעֲטָנִז, שָׁאִין טַעַם בְּדָבָר, אֵלָא גְזֵרַת הַמֶּלֶךְ וְחֻקּוֹתָיו עַל עַבְדָּיו: וְתוֹרָתִי. לְהַבִּיא תוֹרָה שְׂבַעַל פֶּה, הִלְכָה לְמִשְׁה מְסִינִי: (כג) לְאִשְׁתּוֹ. עַל

אִשְׁתּוֹ, כְּמוֹ: 'אָמַרְתִּי לִי אַחִי הִוא' (לעיל יז:יג): (כד) כִּי אָרְכוּ. אָמַר: 'מַעֲתָה אֵין לִי לְדָאג, מֵאַחַר שְׁלֹא אֲנִסוּהָ עַד עֲכָשׁוּ, וְלֹא נִזְהַר לְהִיּוֹת נִשְׁמַר: וַיִּשְׁקֶף אַבְיִמֶלֶךְ וְגו'. רָאָהוּ מִשְׁמַשׁ מִטְּתוֹ: (כו) אֶחָד הָעָם. הַמְּיוֹחַד בָּעָם, זֶה הַמֶּלֶךְ: וְהִבָּאתָ עָלֵינוּ אִשָּׁם. אִם שָׁכַב – כְּכֹר הִבָּאתָ עָלֵינוּ אִשָּׁם: (כח) בְּאֶרֶץ הַהִוא. אֵף עַל פִּי שְׁאִינָה חֲשׁוּבָה כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עֲצָמָה, כְּאֶרֶץ שְׂבַעָה גוֹיִם: בִּשְׁנָה הַהִוא. אֵף עַל פִּי שְׁאִינָה כְּתֻקָּנָה, שֶׁהִיתָה שְׁנַת רַעְבוֹן: בְּאֶרֶץ הַהִוא וְגו' בִּשְׁנָה הַהִוא. שְׁנִיָּהֶם לָמָּה? לֹאֹמַר, שֶׁהָאֶרֶץ קִשָּׁה וְהַשְׁנָה קִשָּׁה: מֵאָה שְׁעָרִים. שְׁאֲמִדוּהָ כְּמָה רְאוּיָה לְעִשׂוֹת, וְעָשְׂתָה עַל אַחַת שְׁאֲמִדוּהָ – מֵאָה; וּרְבוּתֵינוּ אָמַרְנוּ: אֲמַד זֶה לְמַעֲשָׂרוֹת הָיָה: (כט) כִּי גָדַל מְאֹד. שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים: זָכַל פְּרֻדוֹתָיו שֶׁל יִצְחָק – וְלֹא כִסְפוֹ וְזִהְבוֹ שֶׁל אַבְיִמֶלֶךְ: (ל) וְעַבְדָּה רַבָּה. פְּעֻלָּה רַבָּה, בְּלִשׁוֹן לְעַז אוֹבְרִינִי: 'עַבְדָּה' מִשְׁמַע – עַבְדָּה אַחַת, 'עַבְדָּה' מִשְׁמַע – פְּעֻלָּה רַבָּה:

כג

לב בימי אברהם אביו סתמום פלשתים וימלאום עפר: ויאמר אבימלך תולדות

לג אל-יצחק לך מעמנו כי-עצמת ממנו מאד: וילך משם יצחק ויחן בנחל-

לד גרר וישב שם: וישב יצחק ויחפר | את-באר המים אשר חפרו בימי

אברהם אביו ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם ויקרא להן שמות

לה בשמות אשר-קרא להן אביו: ויחפרו עבדי-יצחק בנחל וימצאו-שם

לו באר מים חיים: ויריבו רעי גרר עם-רעי יצחק לאמר לנו המים ויקרא

לז שם-הבאר עשק כי התעשקו עמו: ויחפרו באר אחרת ויריבו גם-עליה

לח ויקרא שמה שטנה: ויעתק משם ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה

ויקרא שמה רחבות ויאמר כי-עתה הרחיב יהוה לנו ופרינו בארץ:

לט, מ ויעל משם באר שבע: וירא אליו יהוה כלילה ההוא ויאמר אנכי אלהי רביעי ד

אברהם אביך אל-תירא כי-אתך אנכי וברכתיך וחרבתי את-זרעך

מא בעבור אברהם עבדי: ויבן שם מזבח ויקרא בשם יהוה ויט-שם אהל

מב ויכרו-שם עבדי-יצחק באר: ואבימלך הלך אליו מגרר ואחזת מרעהו

מג ופיכל שר-צבאו: ויאמר אלהם יצחק מדוע באתם אלי ואתם שנאתם

מד מד אתי ותשלחוני מאתכם: ויאמרו ראו ראינו כי-היה יהוה | עמך ונאמר

תרגום אונקלוס

ביומי אברהם אביו טמונין פלשתאי ומלונין עפרא: לב ואמר אבימלך ליצחק איזיל מעמנא ארי תקיפת מננא לחדא: לג ואזל מתמן יצחק ושרא בנחלא דגרר ויתב תמן: לד ותב יצחק ויחפר ית בירי דמיא דחפרו ביומי אברהם אביו טמונין פלשתאי בתר דמית אברהם וקרא להון שמיהן כשמהן דהוה קרי להון אביוהי: לה ויחפרו עבדי יצחק בנחלא ואשכחו תמן ביר דמיין נבעין: לו ונצו רעוותא דגרר עם רעוותא דיצחק למימר דילנא מיא וקרא שמה דבירא עשק ארי אתעסקו עמיה: לז ויחפרו ביר אחרי ונצו אף עלה וקרא שמה שטנה: לח ואסתלק מתמן ויחפר ביר אחרי ולא נצו עלה וקרא שמה רחובות ואמר ארי כען אפתי יי לנא ונפוש בארעא: לט וסליק מתמן לבאר שבע: מ ואתגלי ליה יי כליליא ההוא ואמר אנא אלהיה דאברהם אבוך לא תדחל ארי בסעדך מימרי ואברכנך ואסגי ית בנך בדיל אברהם עבדי: מא ובנא תמן מדבחא וצלי בשמא דיי ופרסיה תמן למשכניה וכו' ותמן עבדי יצחק בירא: מב ואבימלך אתא לוניה מגרר וסיעת מרחמוהי ופיכל רב חיליה: מג ואמר להון יצחק מדין אתיתון לויה ואתון סניתון יתי ושלחונני מלותכון: מד ואמרו מחזא חזינא ארי הוה מימרא דיי בסעדך ואמרנא פירוש רש

(לא) סתמום פלשתים. מפני שאמרו: תקלה הם לנו מפני הגיסות הבאות עלינו. 'טמונין פלשתאי', לשון סתימה, ובלשון המשנה: 'מטמטם את הלב': (לג) בנחל גרר. רחוק מן העיר: (לד) וישב ויחפר. הבארות אשר חפרו בימי אברהם אביו, ופלשתים סתמום - מקדם שנסע יצחק מגרר חזר ויחפר: (לו) עשק. ערעור: כי התעשקו עמו. נתעשקו עמו עליה במריבה וערעור: (לז) שטנה. נוישמנ"ט: (לח) ופרינו בארץ. כתרגומו וניפוש בארעא: (מב) ואחזת מרעהו. כתרגומו

'וסיעת מרחמוהי' - סיעה מאוהביו; ואל תתמה על ת"ו שב'אחזת', ואף על פי שאינה תבה דבוקה לחברתה, יש דגממה במקרא: 'הבה לנו עזרת מצר' (תהלים סדר ח פסוק מד, מזמור נט שלנו פסוק יג), 'ושכרת ולא מיין' (ישעיה כא:לג); ויש פותרים: 'מרעהו' - המ"ם מיסוד התבה, כמו 'שלשים מרעים' (שופטים י:יג) דשמשון, כדי לעשות 'אחזת' תבה דבוקה, ומתרגמין: 'סיעת רחמוהי: אחזת. לשון קביצה ואגדה, שנאחזין יחד: (מד) ראו ראינו. ראינו באביך, ראינו בך:

הפטר סדר כג (ישעיה כו:טו-כה) פותחת לא יגעו לריק ולא ילדו לבהלה כי זרע ברוכי ה' המה וצאצאיהם אתם: ובמדרש רבי תנחומא: אמר הקדוש ברוך הוא: בעולם הזה תעבתי כל הנכרים על שהם מזרע טמאה, ובחרתי בכם לפי שאתם זרע אמת, ... ואף לעתיד לבא איני בוחר אלא בכם, שאתם זרע קדשה ברוכי ה', שנאמר: לא יגעו לריק ולא ילדו לבהלה, כי זרע ברוכי ה' המה. ובמשנה ברורה (מז:): ותמיד תהיה תפלת האב והאם שגורה בפייהם להתפלל על בניהם שיהיו לומדי תורה וצדיקים ובעלי מדות טובות. וכו' מאד בברכת אהבה רבה ובברכת התורה בשעה שאומרים 'ונהיה אנחנו וצאצאינו' וכן כשאומר בוכא לציון 'למען לא ניגע לריק ולא נלד לבהלה':

כג

מה

תולדות

תְּהִי נָא אֱלֹהֵי בִינוּתֵינוּ וּבִינוּנוּ וּבִינוּנוּ וְנִכְרַתָּה בְּרִית עִמָּךְ: אִם-תַּעֲשֶׂה

עִמָּנוּ רָעָה כַּאֲשֶׁר לֹא נִגְעָנוּךְ וְכַאֲשֶׁר עָשִׂינוּ עִמָּךְ רַק-טוֹב וְנִשְׁלַחְךָ

חמישי

מִזֶּה בְּשָׁלוֹם אֶתָּה עֲתָה בְּרוּךְ יְהוָה: וַיַּעַשׂ לָהֶם מִשְׁתָּה וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ:

מִזֶּה וַיִּשְׁכְּמוּ בַבֶּקֶר וַיִּשָּׁבְעוּ אִישׁ לְאָחִיו וַיִּשְׁלַחֵם יִצְחָק וַיֵּלְכוּ מֵאֲתָו

מִזֶּה בְּשָׁלוֹם: וַיְהִי | בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּבְאוּ עֲבָדֵי יִצְחָק וַיַּגִּדוּ לוֹ עַל-אֲדוֹת הַבָּאָר

מִזֶּה אֲשֶׁר חָפְרוּ וַיֹּאמְרוּ לוֹ מִצָּאֵנוּ מַיִם: וַיִּקְרָא אֶתָּה שְׁבַעָה עַל-כֵּן שֵׁם-הָעֵיר

נ בָּאָר שֶׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וַיְהִי עָשׂוּ בֶן-אַרְבָּעִים שָׁנָה סא פ ה

וַיִּקַּח אִשָּׁה אֶת-יְהוּדִית בַּת-בְּאָרִי הַחֹתִי וְאֶת-בְּשֵׁמֶת בַּת-אֵילָן הַחֹתִי:

כד נא, א וַתְּהִיֵּן מֵרַת רֹחַ לִיצְחָק וּלְרַבְקָה: וַיְהִי כִי-זָקֵן יִצְחָק סב

וַתִּכְהֶינּוּ עֵינָיו מֵרָאִת וַיִּקְרָא אֶת-עָשׂוּ | בְּנוֹ הַגָּדֹל וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי וַיֹּאמֶר

ב, ג אֵלָיו הִנְנִי: וַיֹּאמֶר הִנֵּה-נָא זָקֵנְתִי לֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי: וְעֲתָה שְׂאֵנָא

ד כָּלִיךְ תִּלְיֶיךָ וְקִשְׁתְּךָ וְצֹא הַשָּׂדֶה וְצוּדָה לִי צִידָה [ציד]: וַעֲשֵׂה-לִי

תרגום אונקלוס

תתקיים כען מומתא דהות בין אבהתנא בינונו ובינונו ובינונו קים עמך: מה אם תעביד עמנא בישא כמא דלא אנזיקנך וכמא דעבדנא עמך לחוד טב ושלחנך בשלם את כען בריכא די: מו ועבד להון משתא ואכלו ושתאו: מו ואקדימו בצפרא וקיימו גבר לאחיהי ושלחנן ויצחק ואזלו מלותיה בשלם: מה והנה ביומא ההוא ואתו עבדי יצחק וחויאו ליה על עיסק בירא דחפרו ואמרו ליה אשכחנא מיא: מט וקרא יתה שבעה על כן שמה דקרתא באר שבע עד יומא הדין: נ והנה עשו בר ארבעין שנין ונסיב אתתא ית יהודית בת בארי חתאה וית בשמת בת אילון חתאה: נא והואה מסרבן ומרגזן על מימר יצחק ורבקה: א והנה כד סיב

יצחק וכהיא עינהי מלמחזי וקרא ית עשו בריה רבא ואמר ליה ברי ואמר ליה האנא: ז ואמר הא כען סיבית לית אנא ידע יום מותי: ג וכען סב כען זינך סיפך וקשתך ופוק לחקלא וצוד לי צידא: ד ועבדי לי פירוש רש"י

תְּהִי נָא אֱלֹהֵי בִינוּתֵינוּ וגו'. הָאֱלֹהֵי אֲשֶׁר 'בִּינוּתֵינוּ' מִימֵי אֲבִיךָ, תְּהִי גַם עֲתָה 'בִּינוּתֵנוּ וּבִינוּנוּ': (מה) לֹא נִגְעָנוּךְ. כְּשֶׁאֲמַרְנוּ לְךָ 'לֵךְ מֵעִמָּנוּ' (לעיל פסוק לב): אֶתָּה. גַּם אֶתָּה עָשִׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ כֵּן: (מט) שְׁבַעָה. עַל שֵׁם הַבְּרִית: (נ) בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה. עָשׂוּ הָיָה נִמְשָׁל לְחִזְרִי, שְׂנָאֲמַר 'כִּרְסֻמָּנָה חִזְרִי מִיַּעַר' (תהלים סדר יא פסוק סב, מזמור עט שלנו פסוק יד); הַחִזְרִי הָזֶה כִּשְׁהוּא שׁוֹכֵב פּוֹשֵׁט טְלָפִיו לִזְמֵר: 'רְאוּ שְׂאֵנִי טְהוֹר', כִּךְ אֱלוֹ – גּוֹזְלִים וְחוֹמְסִים וּמְרָאִים עֲצָמָם כְּשָׂרִים; כָּל אַרְבָּעִים שָׁנָה הָיָה עָשׂוּ צַד נָשִׁים תַּחַת בַּעֲלֵיהֶן וּמַעֲנָה אוֹתָן, כְּשֶׁהָיָה בֶּן אַרְבָּעִים, אָמַר: אָבָא בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה נָשָׂא אִשָּׁה, אֵף אֲנִי כֵּן: (נא) מֵרַת רֹחַ. לְשׁוֹן הַמְּרָאוֹת רֹחַ, כְּמוֹ 'מְמָרִים הֵייתֶם' (דברים ח:כד); כָּל מַעֲשֵׂיהֶן הָיוּ לְהַכְעִיס וּלְעֲצָבוֹן: לִיצְחָק וּלְרַבְקָה. שֶׁהָיוּ עוֹבְדוֹת עֲבוּדָה זָרָה: סדר כד (א) וַתִּכְהֶינּוּ בַעֲשָׁנָן שָׁל אֱלֹהֵי. דָּבָר אַחֵר:

מפתח סדרי התנ"ך

רבי ינאי פייט (עמ' 162):

תולדות אהוב וְשִׁנְאוֹ / אהוב לִיחַס וְשִׁנְאוֹ לְמֵאס // תולדות בָּחוּר וּבְזוּי / בָּחוּר לְסָגֵל וּבְזוּי לְסָגֵר // תולדות גָּדִי וְנֶמֶר / גָּדִי לְרִיצָיו וְנֶמֶר לְנִיצָיו // תולדות דָּרוֹשׁ וְדַחוּף / דָּרוֹשׁ לְרִיצָיוֹן וְדַחוּף לְדִירָאוֹן /.../ תולדות זָךְ וְזָד / זָךְ לְזִכּוֹת וְזָד לְחֻכָּה /.../ תולדות יָחִיד וְיָהִיר / יָחִיד לְיָחִיד וְיָהִיר לְיָחִת // תולדות כָּבֵשׁ וְחִזְרִי / כָּבֵשׁ לְקִרְבָּן וְחִזְרִי לְחִרְבָּן /.../ תולדות מְזַמֵּר וּמְחַרֵּף / מְזַמֵּר לְנוֹעַם וּמְחַרֵּף לְנוֹעַ /.../ תולדות תָּם וְתָעַ / תָּם לְתַאֲב וְתָעַ לְתַעֵב

כז

מִטַּעֲמִים כַּאֲשֶׁר אָהַבְתִּי וְהִבֵּיֹאָה לִי וְאֹכְלָה בַּעֲבוּר תְּבָרְכֶנָּה נַפְשִׁי בְּטָרִם
 אָמוֹת: וְרִבְקָה שָׁמַעַת בְּדִבְרֵי יִצְחָק אֶל-עֲשׂוֹ בָנוּ וַיִּלָּךְ עֲשׂוֹ הַשָּׂדֶה לְצוּד
 צִיד לְהִבְיֹא: וְרִבְקָה אָמְרָה אֶל-יַעֲקֹב בְּנָה לְאִמֹּר הִנֵּה שָׁמַעְתִּי אֶת-אֲבִיךָ
 מִדִּבְרֵי אֶל-עֲשׂוֹ אַחִיךָ לֵאמֹר: הִבֵּיֹאָה לִי צִיד וְעֲשֵׂה-לִי מִטַּעֲמִים וְאֹכְלָה
 וְאֶבְרַכְכָּה לִפְנֵי יְהוָה לִפְנֵי מוֹתִי: וַעֲתָה בְנִי שָׁמַע בְּקִלִּי לֵאשֶׁר אֲנִי מַצִּיָּה
 אֹתְךָ: לָךְ-נָא אֶל-הַצֹּאֵן וְקַח-לִי מִשָּׁם שְׁנֵי גְדִי עֲזִים טָבִים וְאֶעֱשֶׂה אֹתָם
 מִטַּעֲמִים לְאֲבִיךָ כַּאֲשֶׁר אָהַב: וְהִבֵּאתָ לְאֲבִיךָ וְאָכַל בַּעֲבֹר אֲשֶׁר יְבָרְכֶנָּה
 לִפְנֵי מוֹתִי: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל-רִבְקָה אִמּוֹ הֵן עָשׂוֹ אָחִי אִישׁ שָׂעִר וְאֲנֹכִי
 אִישׁ חָלָק: אוּלַי יִמְשְׁנִל אֲבִי וְהִיִּיתִי בְעֵינָיו כְּמַתְעַתֵּעַ וְהִבֵּאתִי עָלַי קָלָלָה
 וְלֹא בִרְכָה: וַתֹּאמֶר לוֹ אִמּוֹ עָלַי קָלָלְתָּ בְנִי אֲךָ שָׁמַע בְּקִלִּי וְלָךְ קַח-לִי:
 וַיִּלָּךְ וַיִּקָּח וַיָּבֵא לְאִמּוֹ וַתַּעַשׂ אִמּוֹ מִטַּעֲמִים כַּאֲשֶׁר אָהַב אָבִיו: וַתִּקַּח
 רִבְקָה אֶת-בְּגָדֶיהָ עָשׂוֹ בְּנָה הַגָּדֹל הַחֲמֹדֶת אֲשֶׁר אֹתָהּ בְּבֵית וַתִּלְבַּשׁ
 אֶת-יַעֲקֹב בְּנָה הַקָּטָן: וְאֵת עֶרְת גְּדֵי הָעֲזִים הַלְבִּישָׁה עַל-יָדָיו וְעַל
 חִלְקַת צִוְּאָרָיו: וַתִּתֵּן אֶת-הַמִּטַּעֲמִים וְאֶת-הַלֶּחֶם אֲשֶׁר עָשָׂתָה בְּיַד יַעֲקֹב
 בְּנָה: וַיָּבֵא אֶל-אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי וַיֹּאמֶר הֲנִנִּי מִי אֹתָהּ בְנִי: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב
 אֶל-אָבִיו אֲנֹכִי עָשׂוֹ בְּכֹרֶךָ עָשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלַי קוּם-נָא שָׁבָה
 כ וְאֹכְלָה מִצִּידִי בַּעֲבוּר תְּבָרְכֶנִי נַפְשִׁךָ: וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל-בָּנוּ מַה-זֶּה

תרגום אונקלוס

תְּבַשְׁלִין כְּמָא דְרַחֲמִית וְאֶעֱיִל לִי וְאִיכּוֹל בְּדִיל דְּתַבְרַכְנָךְ נַפְשִׁי עַד לֹא אָמוֹת: ה וְרִבְקָה שָׁמַעַת כַּד מְלִיל יִצְחָק עִם
 עֲשׂוֹ בְרִיה וְאִזֵּל עָשׂוֹ לְחַקְלָא לְמַצֵּד צִידָא לְאִיתָּהּ: ו וְרִבְקָה אָמְרַת לְיַעֲקֹב בְּרָה לְמִימַר הָא שָׁמַעַת מִן אָבוּךָ מְלִיל
 עִם עָשׂוֹ אַחוּךָ לְמִימַר: ז אִיתָא לִי צִידָא וְעָבִיד לִי תְבַשְׁלִין וְאִיכּוֹל וְאֶבְרַכְנָךְ קָדָם יְיָ קָדָם מוֹתִי: ח וְכַעַן בְּרִי קָבִיל מִנִּי
 לְמָא דְאַנָּא מִפְקָדָא יְתָךְ: ט אִיזִיל כַּעַן לְעֵנָא וְסָב לִי מִתְמָן תְּרִין גְּדִי עֲזִין טָבִין וְאֶעֱבִיד יְתְהוֹן תְּבַשְׁלִין לְאָבוּךָ כְּמָא
 דְרַחֲמִים: י וְתַעֲיִל לְאָבוּךָ וְיִיכּוֹל בְּדִיל דְּיַבְרַכְנָךְ קָדָם מוֹתִיָּה: יא וַאֲמַר יַעֲקֹב לְרִבְקָה אִמִּיהָ הָא עָשׂוֹ אָחִי גִבּוֹר סַעֲרָן וְאַנָּא
 גִּבּוֹר שְׁעִיעִ: יב מָאָם יְמוֹשְׁנִי אָבָא וְאִיָּהּ בְּעֵינוֹהִי כְּמַתְלַעַב וְאִיתִי עָלַי לְוִטִין וְלֹא בְרַכָּן: יג וְאָמְרַת לִיהָ אִמִּיהָ עָלַי
 אֲתֹאמַר כְּמָא דְלֹא יִיתוֹן לְוִטִיא עָלָךְ בְּרִי בְרַם קָבִיל מִנִּי וְאִיזִיל סָב לִי: יד וְאִזֵּל וְנָסִיב וְאִיתִי לְאִמִּיהָ וְעַבְדַת אִמִּיהָ
 תְּבַשְׁלִין כְּמָא דְרַחֲמִים אָבוּהִי: טו וְנָסִיבַת רִבְקָה יְת לְבוּשִׁי עָשׂוֹ בְרָה רַבָּא דְכִיתָא דְעַמָּה בְּבִיתָא וְאֶלְבִּישַׁת יְת יַעֲקֹב
 בְּרָה וְעִירָא: טז וְיְת מִשְׁכִּי דְגְדִי בְנִי עָזִי אֶלְבִּישַׁת עַל יְדוּהִי וְעַל שְׁעִיעוֹת צוּרִיהָ: יז וְיַהֲבַת יְת תְּבַשְׁלִיא וְיְת לְחֻמָּא
 דְעַבְדַת בִּידָא דְיַעֲקֹב בְּרָה: יח וְעַל לֹת אָבוּהִי וְאִמִּיהָ וְאִמִּיהָ אָבָא וְאִמִּיהָ אָבָא מִן אֶת בְּרִי: יט וְאִמִּיהָ יַעֲקֹב לְאָבוּהִי אָנָּא עָשׂוֹ
 בּוֹכְרָךְ עַבְדִּית כְּמָא דְמְלִילְתָא עָמִי קוּם כַּעַן אֲסַתְחַר וְאִיכּוֹל מִצִּידִי בְּדִיל דְּתַבְרַכְנִי נַפְשִׁךָ: כ וַאֲמַר יִצְחָק לְבְרִיהָ מָא דִּין

פירוש רש"י

(ה) לְצוּד צִיד לְהִבְיֹא. מַהוּ 'לְהִבְיֹא'? אִם לֹא יִמָּצֵא (יב) יִבֵּיֹא מִן הַגָּזֵל: (ז) לִפְנֵי ה'. בְּרִשׁוֹתָיו, שִׁיִּסְכִּים
 עַל יָדָיו: (ט) וְקַח לִי. מִשְׁלִי הֵם וְאִינָם גָּזֵל, שְׁכַךְ
 כָּתַב לָהּ יִצְחָק בְּכַתְּבָתָהּ לְטַל שְׁנֵי גְדִי עֲזִים בְּכָל
 יוֹם: שְׁנֵי גְדִי עֲזִים. וְכִי שְׁנֵי גְדִי עֲזִים הִיָּה מֵאֲכָלוּ
 שֶׁל יִצְחָק? אֵלָּא הָאֶחָד הִקְרִיב לְפָסְחוֹ וְהָאֶחָד עָשָׂה
 מִטַּעֲמִים. בְּפָרְקֵי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: כַּאֲשֶׁר אָהַב. כִּי
 טַעַם הַגְּדִי כְּטַעַם הַצִּבִּי: (יא) אִישׁ שָׂעִר. בַּעַל שְׂעָר:

מפתח סדרי התנ"ך הפטרת סדר כז פותחת בפסוק שמעו אלי בית יעקב וכל-שארית בית ישראל העמסים
 מני-בטן הנשאים מני-רחם: (ישעיה יט:יב). זו גם פתיחת הפטרות סדר י בספר שמות קדש-לִי כֹל-בְכוֹר פֶּטֶר
 כֹּל-רָחֶם בְּכֵי יִשְׂרָאֵל וסדר יד בדברים בנים אתם לה' א'

כד כֹּא מֵהֵרֶת לְמִצָּא בְנִי וַיֹּאמֶר כִּי הִקְרָה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְפָנַי: וַיֹּאמֶר יִצְחָק תולדות
 כב אֶל-יַעֲקֹב גִּשְׁה-נָּא וַאֲמַשְׁךָ בְנִי הֵאֱתָה זֶה בְנִי עָשׂוּ אִם-לֹא: וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב
 כג אֶל-יִצְחָק אָבִיו וַיִּמְשְׁהוּ וַיֹּאמֶר הַקֵּל קוֹל יַעֲקֹב וְהַיָּדַיִם יָדֵי עָשׂוּ: וְלֹא
 כד הִפְּיֹרוּ כִּי-הָיוּ יָדָיו כִּידֵי עָשׂוּ אָחִיו שְׁעֵרֶת וַיְבָרְכֶהוּ: וַיֹּאמֶר אֵתָה זֶה בְנִי
 כה עָשׂוּ וַיֹּאמֶר אָנֹכִי: וַיֹּאמֶר הַגִּשְׁה לִי וְאֶכְלָה מִצֵּיד בְנִי לְמַעַן תְּבָרְכֶךָ נַפְשִׁי
 כו וַיִּגַּשׁ-לוֹ וַיֹּאכֹל וַיָּבֵא לוֹ יֵינָן וַיִּשְׁתָּ: וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק אָבִיו גִּשְׁה-נָּא
 כז וּשְׁקָה-לִי בְנִי: וַיִּגַּשׁ וַיִּשְׁק-לוֹ וַיֵּרַח אֶת-רִיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֶהוּ וַיֹּאמֶר רֵאָה
 כח א רִיחַ בְנִי כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בָּרַכְוּ יְהוָה: וַיִּתֵּן-לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם ששי
 ב וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרֹב דָּגָן וְתִירָשׁ: יַעֲבֹדוךָ עַמִּים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ לְאֲמִים הָיָה
 ג גִּבּוֹר לְאֹחֶיךָ וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָךְ בְּנִי אִמְךָ אֲרִיֶּךָ אֲרוּר וּמְבָרְכֶיךָ בְּרוּךְ: וַיְהִי i

תרגום אונקלוס

אוחיתא לאשפחא ברי ואמר ארי זמין יי אלהיך קדמי: כא ואמר יצחק ליעקב קרב פען ואמושנך ברי
 האת דין ברי עשו אם לא: כב וקריב יעקב לות יצחק אבוהי ומשיה ואמר קלא קליה דיעקב וידיא ידי עשו:
 כג ולא אשתמודעיה ארי הווא ידוהי כיד עשו אחוהי סערגנן וברכיה: כד ואמר את דין ברי עשו ואמר אנא:
 כה ואמר קריב לי ואיכול מצינא דברי בדיל דתברכנך נפשי וקריב ליה ואכל ואעיל ליה חמרא ושתי:
 כו ואמר ליה יצחק אבוהי קרב פען ושק לי ברי: כז וקריב ונשיק ליה ואריח ית ריח לבושוהי וברכיה ואמר
 חזי ריחא דברי כריח חקלא דברכיה יי: א ויתין לך יי מטלא דשמיא ומטובא דארעא וסגיות עבור וחמר: ב יפלחונך
 עממין וישתעבדן לך מלכון הוי רב לאחד ויסגדון לך בנא אמה ליטך יהון ליטין וברכך יהון בריכין: ג והיה

פירוש רש"י

(כא) גִּשְׁה נָּא וַאֲמַשְׁךָ. אמר יצחק בלבו: אין דרך
 עשו להיות שם שמים שגור בפיו, וזה אומר: 'כי
 הקרה ה' אלהיך' (פסוק ז): (כב) קוֹל יַעֲקֹב. שמדבר
 בלשון תחנונים: 'קום נא' (פסוק יט), אבל עשו
 בלשון קנטוריא דבר: 'קם אבי'! (להלן כה:):
 (כד) וַיֹּאמֶר אָנֹכִי. לא אמר: 'אני עשו', אלא: 'אני':
 (כז) וַיֵּרַח וְגו'. והלא אין ריח רע יותר משטף
 העזים? אלא מלמד, שנכנס עמו ריח גן עדן: כריח
 שדה אשר ברכו ה'. שנתן בו ריח טוב, וזהו שדה
 תפוחים. כך דרשו רבותינו זכרונם לברכה:

סדר כה (א) וַיִּתֵּן לָךְ. יתן ויחזר ויתן; ולפי
 פשוטו מוסב לענין הראשון: 'ראה ריח בנך' שנתן
 לו הקדוש ברוך הוא 'כריח שדה וגו' – ועוד יתן
 לך 'מטל השמים וגו': מטל השמים. כמשמעו,
 ומדרשי אנדה יש להרבה פנים: האלהים. מהו
 האלהים? בדין, אם ראוי לך יתן לך, ואם לאו –
 לא יתן לך; אבל לעשו אמר: 'משמני הארץ יהיה

מפתח סדרי התנך

קווי מחשבה לעיון במערכת הסדרים ולגילוי הערכים המוטמעים בה.
 מאה ארבעים ואחד ראשי סדרים מתוך מאה חמישים וארבעה ראשי סדרי התורה נקבעו בראש פרשה [פותחת,
 פתוחה או סתומה]. רוב שלושה עשר ראשי הסדרים שאינם בראש פרשה, מחלקים פרשה ארוכה לכמה חלקים.
 במיעוטם פתיחת הסדר קוטעת הרצאת דברים.

עריכה הקוטעת רצף, היא סימן מובהק לחשיבות העניין שעוסק בו הפסוק שנקבע בראש הסדר. בפתיחת סדר כא הבאנו
 את כל ראשי הסדרים שהם פסוקי תפילה. גם שם וגם כאן מודגש היחס לתפילה כשראש הסדר נקבע בתוך דיבורו
 של אדם. [וראה גם בבראשית לט, במלכים לא, בירמיה ה, ובדניאל ו. ואב לכולם ראש סדר טו בשמות. קטיעת רצף גם בויקרא כ]

כֹּה

כַּאֲשֶׁר כָּלָה יִצְחָק לְבָרֵךְ אֶת־יַעֲקֹב וַיְהִי אַךְ יֵצָא יֵצָא יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי

תולדות

ד יִצְחָק אָבִיו וַעֲשׂוּ אָחִיו בָּא מִצִּידוֹ: וַיַּעַשׂ גַּם־הוּא מְטַעַמִּים וַיָּבֵא לְאָבִיו

ה וַיֹּאמֶר לְאָבִיו יָקִים אָבִי וַיֹּאמֶר מִצִּיד בָּנוּ בַּעֲבֹר תְּבָרְכֵנִי נַפְשִׁי: וַיֹּאמֶר לוֹ

ו יִצְחָק אָבִיו מִי־אַתָּה וַיֹּאמֶר אֲנִי בִנְךָ בְּכֹרֶךָ עָשׂוּ: וַיַּחֲדֵד יִצְחָק חֲרָדָה

גְּדֻלָּה עַד־מָאֹד וַיֹּאמֶר מִי־אֲפֹא הוּא הַצֵּד־צִיד וַיָּבֵא לִי וְאָכַל מִכָּל

ז בְּטָרִם תָּבוֹא וְאֶבְרַכְהוּ גַם־בְּרוּךְ יִהְיֶה: כַּשֶּׁמֶעַ עָשׂוּ אֶת־דְּבָרֵי אָבִיו

וַיַּעַקֵּק צַעֲקָה גְּדֻלָּה וּמָרָה עַד־מָאֹד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו בְּרַכְנִי גַם־אֲנִי אָבִי:

ח, ט וַיֹּאמֶר בָּא אַחִיךָ בְּמִרְמָה וַיִּקַּח בְּרַכְתְּךָ: וַיֹּאמֶר הֲכִי קִרְא שְׁמוֹ יַעֲקֹב

וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פַעַמִּים אֶת־בְּרַכְתִּי לָקַח וְהִנֵּה עָתָה לָקַח בְּרַכְתִּי וַיֹּאמֶר

י הֲלֹא־אֶצְלָתָ לִי בְרָכָה: וַיַּעַן יִצְחָק וַיֹּאמֶר לַעֲשׂוּ הֵן גְּבִיר שְׁמָתוֹ לָךְ

וְאֶת־כָּל־אָחִיו נָתַתִּי לוֹ לַעֲבָדִים וְדָגַן וְתִירֹשׁ סִמְכָתוֹ וּלְכָה אֲפֹא מָה

יא אַעֲשֶׂה בְּנִי: וַיֹּאמֶר עָשׂוּ אֶל־אָבִיו הַבְּרָכָה אַחַת הוּא־לָךְ אָבִי בְּרַכְנִי

יב גַּם־אֲנִי אָבִי וַיֵּשֶׂא עָשׂוּ קִלּוֹ וַיִּבֶךְ: וַיַּעַן יִצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה

יג מִשְׁמֵנִי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשְׁבֶךָ וּמִטְלַת הַשָּׁמַיִם מֵעַל: וְעַל־חֲרָפְךָ תַּחֲיָה

תרגום אונקלוס

כד שיצי יצחק לברכא ית יעקב והיה ביום מפך נפק יעקב מן קדם יצחק אביו ועשו אחיו עאל מצידיה: ו ועבד אף הוא תבשילין ואעיל לאביו ואמר לאביו יקום אבא ויכול מצידא דבריה בדיל דתברכנני נפשו: ה ואמר ליה יצחק אביו מן את ואמר אנא בך בוכרך עשו: ו ותיה יצחק תוהא רבא עד לחדא ואמר מן הוא דיכי דצד צידא ואעיל לי ואכלית מכולא עד לא תיעול ובריתיה אף בריך יהי: ז כד שמע עשו ית פתגמי אביו וצוח צוחא רבא ומיריא עד לחדא ואמר לאביו בריכני אף לי אבא: ח ואמר עאל אחור בחרמא וקביל ברכתך: ט ואמר יאות קרא שמה יעקב וכמני דגן תרתין זמנין ית בכירותי נסיב והא כען קביל ברכתי ואמר הלא שבקת לי ברכא: י ואתיב יצחק ואמר לעשו הא רב שויתיה עלוך וית כל אחויה יהבית ליה לעבדין ובעבור ובחמר סעדתייה ולך כען מא אעביד ברי: יא ואמר עשו לאביו הברכתא חדא היא לך אבא בריכני אף לי אבא וארים עשו קליה ובכא: יב ואתיב יצחק אביו ואמר ליה הא מטובא דארעא יהי מותבך ומטלא דשמיא מלעילא: יג ועל חרפך תיחי

פירוש רש"י

שורת הדין, עכשו לפכור ברכתי – 'גם ברוך יהיה': ויעקבני. פתגמו: 'וכמני' – ארבני. 'וארב' (דברים טו:מ) – 'וכמן'; ויש מתרגמין 'וחכמני' – נתחכם לי: אצלת. לשון הפרשה, כמו 'ויאצל' (במדבר יא:ג): (י) הן גביר. ברכה זו שביעית היא, והוא עושה אותה ראשונה? אלא אמר לו: מה תועלת לך בברכה? אם תקנה נכסים – שלו הם, שהרי גביר שמתיו לך ומה שקנה עבד קנה רבו! ולכה אפוא מה אעשה. איה איפה אבקש מה לעשות לך? (יא) הברכה אחת. ה"א זו משמשת לשון תמיה, כמו 'הבמחנים' (במדבר יב:ט), 'השמנה הוא' (שם כ), 'הכמות נבל' (שמואל כב:ג): (יב) משמני הארץ וגו'. זו איטליא של יון: (יג) ועל חרפך. כמו בחרפך; יש 'על' שהוא במקום אות בי"ת, כמו 'עמדתם על חרפכם' (יחזקאל כ:יא) – בחרבכם, 'על צבאתם' (שמות ד:כה) – בצבאתם:

(ג) יצא יצא. זה יוצא וזה בא: (ו) ויחרד. פתגמו: 'ותוה', לשון תמיה; ומדרשו: ראה גיהנם פתוחה מתחתיו: מי אפוא. לשון לעצמו, משמש עם כמה דברים. 'אפוא' איה פה? מי הוא ואיפה 'הוא הצד ציד'? ואכל מכל. מכל טעמים שבקשתי לטעם – טעמתי בו: גם ברוך יהיה. שלא תאמר: 'אלולי שרמה יעקב לאביו לא נטל את הברכות', לכך הסכים וברכו מדעתו: (ח) במרמה. בחרמא: (ט) הכי קרא שמו. לשון תמיה הוא: כמו 'הכי אחי אתה' (לקמן כו:כה), שמה לכך נקרא שמו יעקב – על שם סופו שהוא עתיד לעקבני?

תנחומא: למה חרד יצחק? אמר: שמה עון יש בי, שברכתי קטן לפני גדול ושניתי סדר היחס? התחיל עשו מצעק: 'יעקבני זה פעמים!' אמר לו אביו: מה עשה לך? אמר לו: 'את ברכתי לקחו!' אמר: בכך הייתי מצר וחרד שמה עברתי על

כח

יד

תולדות

וְאֶת־אֲחִיךָ תַעֲבֹד וְהָיָה כַּאֲשֶׁר תִּרְיֶד וּפְרָקֶתָ עָלָיו מֵעַל צוּאֲרֶךְךָ: וַיִּשְׁטֹם
עָשׂוֹ אֶת־יַעֲקֹב עַל־הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרְכוּ אָבִיו וַיֹּאמֶר עָשׂוֹ בְּלִבּוֹ יִקְרְבוּ
יָמֵי אָבֶל אָבִי וְאֶהְרֹגָה אֶת־יַעֲקֹב אָחִי: וַיַּגֵּד לְרַבְקָה אֶת־דְּבָרֵי עָשׂוֹ בְּנָה
הַגָּדֹל וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְיַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה עָשׂוֹ אֲחִיךָ
מִתְנַחֵם לָךְ לְהִרְגָּךְ: וַעֲתָה בְנִי שְׁמַע בְּקֹלִי וְקוּם בְּרַח־לָךְ אֶל־לְבֶן אָחִי
יִח, יִח חֲרָנָה: וַיֵּשְׁבֶתָ עִמּוֹ יָמִים אָחָדִים עַד אֲשֶׁר־תָּשׁוּב חֶמֶת אֲחִיךָ: עַד־שׁוּב
אֶף־אֲחִיךָ מִמָּךְ וְשָׂכַח אֶת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ לוֹ וְשָׁלַחְתִּי וּלְקַחְתִּיךָ מִשָּׁם לָמָּה
יט אֲשַׁכַּל גַּם־שְׁנֵיכֶם יוֹם אֶחָד: וַתֹּאמֶר רַבְקָה אֶל־יִצְחָק קֶצְתִּי בְּחַיִּי מִפְּנֵי
בָּנוֹת חַת אִם־לִקַּח יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת־חַת כַּאֲלֹה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לָמָּה לִּי
כ חַיִּים: וַיִּקְרָא יִצְחָק אֶל־יַעֲקֹב וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ וַיִּצְוֵהוּ וַיֹּאמֶר לוֹ לֹא־תִקַּח
כא אִשָּׁה מִבְּנוֹת כְּנָעַן: קוּם לָךְ פָּדְנָה אֲרָם בֵּיתָה בְּתוּאֵל אָבִי אִמְךָ וְקַח־לָךְ
כב מִשָּׁם אִשָּׁה מִבְּנוֹת לְבֶן אָחִי אִמְךָ: וְאֵל שְׂדֵי יִבְרָךְ אֶתְךָ וַיִּפְרֹךְ וַיִּבְרָךְ
כג וְהָיִיתָ לְקַחֵל עַמִּים: וַיִּתֶּן־לָךְ אֶת־בְּרִכַּת אַבְרָהָם לָךְ וּלְזָרְעֶךָ אֶתְךָ
כד לְרִשְׁתָּךְ אֶת־אֶרֶץ מִגְרִיךָ אֲשֶׁר־נָתַן אֱלֹהִים לְאַבְרָהָם: וַיִּשְׁלַח יִצְחָק
אֶת־יַעֲקֹב וַיֵּלֶךְ פָּדְנָה אֲרָם אֶל־לְבֶן בֶּן־בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי אָחִי רַבְקָה אִם
כה יַעֲקֹב וַעֲשׂוֹ: וַיֵּרָא עָשׂוֹ כִּי־בָרַךְ יִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וְשָׁלַח אֹתוֹ פָּדְנָה אֲרָם

תרגום אונקלוס

וַיֵּת אַחוּךְ תַּפְלַח וַיְהִי כַד יַעֲבֹרוּן בְּנוֹהֵי עַל פִּתְגָמֵי אוֹרִיתָא וַתַּעֲדִי נִירִיה מֵעַל צוּרָךְ: יִח וַיִּנטֹר עָשׂוֹ דְּכַבּוֹ
לְיַעֲקֹב עַל בְּרִכְתָּא דְּבְרִכְיָה אָבוּהִי וַאֲמַר עָשׂוֹ בְּלִבִּיהּ יִקְרְבוּן יוֹמֵי אָבִלְיָה דְּאָבָא וְאִקְטוּל יֵת יַעֲקֹב אָחִי:
טו וַאֲתַחְוָא לְרַבְקָה יֵת פִּתְגָמֵי עָשׂוֹ בְּרָה רַבָּא וְשָׁלַחַת וּקְרַת לְיַעֲקֹב בְּרָה זַעִירָא וְאִמְרַת לִיהָ הָא עָשׂוֹ אַחוּךְ
כְּמִין לָךְ לְמִקְטָלָךְ: טז וַכֶּעַן בְּרִי קָבִיל מְנִי וְקוּם אִיזִיל לָךְ לִוֵּת לְבֶן אָחִי לְחָרָן: יִח וַתַּתִּיב עַמִּיהּ יוֹמִין זַעִירִין
עַד דִּתְתּוּב חֲמַתָּא דְּאָחוּךְ: יִח עַד דִּיתּוּב רּוּגְזָא דְּאָחוּךְ מִנָּךְ וַיִּתְנַשִּׁי יֵת דַּעֲבָדַת לִיהָ וְאִשְׁלַח וְאִדְבָּרְנָךְ מִתַּמָּן
לְמָא אֶתְכּוּל אָף תְּרוּכּוֹן יוֹמָא חַד: יט וְאִמְרַת רַבְקָה לְיִצְחָק עֲקִית בְּחַיִּי מִן קָדָם בְּנֵת חֲתָאָה אִם נָסִיב יַעֲקֹב
אֶתְתָּא מִבְּנֵת חֲתָאָה כְּאֵלִין מִבְּנֵת אֲרַעָא לְמָא לִי חַיִּין: כ וַיִּקְרָא יִצְחָק לְיַעֲקֹב וַיְבָרִיךְ יִתִּיה וּפְקִדִיהּ וַאֲמַר לִיהָ
לֹא תִסָּב אֶתְתָּא מִבְּנֵת כְּנָעַן: כא קוּם אִיזִיל לְפָדֵן דְּאָרָם לְבֵית בְּתוּאֵל אָבוּהִי דְּאִמְךָ וְסָב לָךְ מִתַּמָּן אֶתְתָּא מִבְּנֵת לְבֶן
אַחוּהִי דְּאִמְךָ: כב וְאֵל שְׂדֵי יִבְרִיךְ יֵתךְ וַיִּפְשְׁנֶךְ וַיִּסְגִּינֶךְ וַיְהִי לְכַנְשַׁת שְׁבֻטִין: כג וַיִּתֵּן לָךְ יֵת בְּרִכְתָּא דְּאַבְרָהָם לָךְ
וּלְבֶנְךָ עַמָּךְ לְמִירְתָּךְ יֵת אֲרַע תּוֹתְבוּתָךְ דִּיהִב יִי לְאַבְרָהָם: כד וְשָׁלַח יִצְחָק יֵת יַעֲקֹב וְאִזֵּל לְפָדֵן דְּאָרָם לִוֵּת לְבֶן בֶּר
בְּתוּאֵל אֲרַמָּאָה אַחוּהִי דְּרַבְקָה אִמִּיהּ דִּיעֲקֹב וַעֲשׂוֹ: כה וַחֲזָא עָשׂוֹ אֲרִי בְרִיךְ יִצְחָק יֵת יַעֲקֹב וְשָׁלַח יִתִּיה לְפָדֵן דְּאָרָם
פִּירוּשׁ רִשִּׁי

בִּיעֲקֹב אָמַר: 'כַּאֲשֶׁר שָׁכַלְתִּי שְׁכַלְתִּי' (להלן לט:א): גַּם
שְׁנֵיכֶם. אִם יָקוּם עָלֶיךָ וְאֶתָּה תִּהְרַגְנִי – יַעֲמְדוּ בְּנֵי
וַיְהַרְגוּךָ. וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ נִזְרְקָה בָּהּ וְנִתְנַבְּאָה שְׁבִיּוֹם
אַחַד יָמוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁמִּפְּרָשׁ בְּפָרָק 'הַמִּקְנָא לְאִשְׁתּוֹ'
(סוטה יג:). (יט) קֶצְתִּי בְּחַיִּי. מֵאִסְתִּי בְּחַיִּי: (כא) פָּדְנָה.
כְּמוֹ לְפָדֵן: בֵּיתָה בְּתוּאֵל. לְבֵית בְּתוּאֵל; כָּל תְּבָה
שְׁצָרִיכָה לְמִ"ד בְּתַחֲלָתָה הִטִּיל לָהּ ה"א בְּסוּפָהּ:
(כב) וְאֵל שְׂדֵי. מִי שְׂדֵי בְּבִרְכוּתוֹ לְמַתְבָּרְכִין מִפּוֹ
– 'יִבְרָךְ אֶתְךָ': (כג) אֶת בְּרִכַּת אַבְרָהָם. שֶׁאָמַר לוֹ
'וְאֶעֱשֶׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל' (לעיל יב:), 'וְהִתְבָּרְכוּ בְּזִרְעֶךָ'
(לעיל יט:יח) – יִהְיוּ אוֹתָן בְּרִכּוֹת אֲמוֹרוֹת בְּשִׁבְלֶךָ;
מִמָּךְ יֵצֵא אוֹתוֹ הַגּוֹי וְאוֹתוֹ הַזֶּרַע הַמְּבוֹרָךְ:
(כד) אִם יַעֲקֹב וַעֲשׂוֹ. אֵינִי יוֹדֵעַ מַה מְלַמְּדֵנוּ:

תִּרְיֶד. לְשׁוֹן צַעַר, כְּמוֹ 'אֲרִיד בְּשִׁיחִי' (תהלים סדר ז
פסוק עז, מזמור נד שלנו פסוק ג) כְּלוֹמַר, כְּשִׁי־עָבְרוּ
יִשְׂרָאֵל עַל הַתּוֹרָה וַיְהִי לָךְ פִּתְחוֹן פֶּה לְהַצְטַעַר
עַל הַבְּרִכּוֹת שֶׁנִּטַּל – 'וּפְרָקֶתָ עָלָיו וגו': (יד) 'יִקְרְבוּ
יָמֵי אָבֶל אָבִי. כְּמִשְׁמַעוֹ – שֶׁלֹּא אֲצַעַר אֶת אָבָא.
וּמִדְרַשׁ אַגְדָּה לְכֻמָּה פָּנִים יֵשׁ: (טו) וַיַּגֵּד לְרַבְקָה.
בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ הִגִּיד לָהּ מַה שֶׁעָשׂוֹ מִהִרְהַר בְּלִבּוֹ:
מִתְנַחֵם לָךְ. נָחַם עַל הָאֲחוּהָ לְחַשֵּׁב מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת
לְהִתְנַכֵּר לָךְ וּלְהִרְגָּךְ; וּמִדְרַשׁ אַגְדָּה: כְּבָר אֶתָּה מֵת
בְּעֵינָיו וְשִׁתָּה עָלֶיךָ כּוֹס שֶׁל תַּנְחוּמִין; וּלְפִי פֶשׁוּטוֹ
לְשׁוֹן תַּנְחוּמִים, מִתְנַחֵם הוּא עַל הַבְּרִכּוֹת בְּהִרְגִיתָךְ:
(יז) אָחָדִים. מוֹעֲטִים: (יח) לָמָּה אֲשַׁכַּל. אֲהִיָּה שְׁכוּלָה
מִשְׁנֵיכֶם; הַקּוֹבֵר אֶת בְּנָיו קְרוִי 'שְׁכוּל', וְכֵן

כח

תולדות לקחת-לו משם אשה בברכו אתו ויצו עליו לאמר לא-תקח אשה

מפטיר כו, כז מבנות כנען: וישמע יעקב אל-אביו ואל-אמו וילך פדנה ארם: וירא

כח עשו כי רעות בנות כנען בעיני יצחק אביו: וילך עשו אל-ישמעאל

ויקח את-מחלת | בת-ישמעאל בן-אברהם אחות נביות על-נשיו לו

כז א, ב לאשה: ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה: ויפגע סג ויצא

במקום וילן שם כי-בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשיתו

תרגום אונקלוס

למסב ליה מתמן אתתא בדבריד יתיה ופקיד עלוהי למימר לא תסב אתתא מבנת כנען: כו וקביל יעקב מן אבוהי ומן אמה ואזל לפדן דארם: כז וחזא עשו ארי בישן בנת כנען בעיני יצחק אבוהי: כח ואזל עשו לות ישמעאל ונסיב ית מחלת בת ישמעאל בר אברהם אחתיה דנביות על נשוהי ליה לאתו: א ונפק יעקב מבאר שבע ואזל לחרן: ב וערע באתרא ובת תמן ארי עאל שמשא ונסיב מאבני אתרא ושוי איסדוהי

פירוש רש"י

והם עשרים שנים בבית לכן ושתי שנים ששה בדרך כדכתיב 'ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכת' (לקמן ל:מז) ופרשו רבותנו זכרונם לברכה מזה הפסוק ששה שמונה עשר חדשים בדרך, דבית הוה בימות הגשמים וסכות הוה בימות החמה; ולחשבון הפסוקים שחשבונו לעיל משפרש מאביו עד שירד למצרים שהיה בן מאה ושלושים שנים, ששם אנו מוצאים עוד ארבע עשרה שנים, אלא ודאי נטמן בבית עבר בהליכתו לבית לכן, ללמד תורה ממנו, ובשביל זכות התורה לא נענש עליהם ולא פרש יוסף ממנו אלא עשרים ושתיים שנה מדה כנגד מדה: על נשיו. הוסיף רשעה על רשעתו, שלא גרש את הראשונות:

סדר כו (א) ויצא יעקב. על ידי שבשביל שרעות בנות כנען בעיני יצחק אביו הלך עשו אל ישמעאל, הפסיק הענין בפרשתו של יעקב וכתב 'וירא עשו כי ברך וגו'' (לעיל כה:כה) ומשגמר חזר לענין הראשון: ויצא. לא היה צריך לכתב אלא 'וילך יעקב חרנה' ולמה הזכיר יציאתו? אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רשם. שבזמן שהצדיק בעיר – הוא הודה, הוא זיוה, הוא הדרה; יצא משם – פנה הודה, פנה זיוה, פנה הדרה, וכן 'ותצא מן המקום' (רות פסוק ז) האמור בנעמי ורות: וילך חרנה. יצא ללכת לחרן: (ב) ויפגע במקום. לא הזכיר הכתוב באיזה מקום, אלא 'במקום' הנזכר במקום אחר, הוא הר המוריה, שנאמר בו 'וירא את המקום מרחק' (לעיל יט:ד). ויפגע. כמו 'ויפגע ביריחו' (יהושע ט:עא) 'ויפגע בדבשת' (יהושע יא:יב); ורבותנו פרשו: לשון תפלה כמו 'ואל תפגע בי' (ירמיה ד:מה) ולמדנו שתקן תפלת ערבית. ושנה הכתוב ולא כתב 'ויתפלל' – ללמדך שקפצה לו הארץ, כמו שמפרש בפרק 'גיד הנשה': כי בא השמש. היה לו לכתב 'ויבא השמש וילן שם', 'כי בא השמש' – משמע ששקעה לו חמה פתאום, שלא בעונתה כדי שילין שם:

(כו) וישמע יעקב. מחבר לענין של מעלה 'וירא עשו כי ברך יצחק וגו' וכי שלח אתו פדנה ארם' וכי שמע יעקב אל אביו והלך 'פדנה ארם', ו'כי רעות בנות כנען', והלך גם הוא אל ישמעאל: (כח) אחות נביות ממשמע שנאמר 'בת ישמעאל' איני יודע שהיא 'אחות נביות'? אלא למדנו שמת ישמעאל משיערה לעשו קדם נשואיה והשיאה נביות אחיה; ולמדנו שהיה יעקב באותו הפרק בן ששים ושלוש שנים. שהרי ישמעאל בן שבעים וארבע שנים היה כשנולד יעקב, שארבע עשרה שנה היה גדול ישמעאל מיצחק, ויצחק בן ששים שנה בלדת אתם (לעיל כג:ח) הרי שבעים וארבע, ושנותיו היו מאה שלשים ושבע שנאמר 'ואלה שני חיי ישמעאל וגו'' (לעיל כב:יז) נמצא יעקב כשמת ישמעאל בן ששים ושלוש שנים היה; ולמדנו מכאן שנטמן בבית עבר ארבע עשרה שנה ואחר כך הלך לחרן. שהרי לא שהה בבית לכן לפני לידתו של יוסף אלא ארבע עשרה שנה, שנאמר 'עבדתיו ארבע עשרה שנה בשתי בנותיו ושש שנים בצאנך' (לקמן כט:לט) ושכר הצאן משנולד יוסף היה, שנאמר 'ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו'' (לקמן כח:ד) ויוסף בן שלשים שנה היה כשנולד, ומשם עד שירד יעקב למצרים תשע שנים, שבע של שבע ושתיים של רעב ויעקב אמר לפרעה 'ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה' (לקמן מא:טז) צא וחשב ארבע עשרה שנה שלפני לידת יוסף, ושלושים של יוסף, ותשע משמלך עד שבא יעקב הרי חמשים ושלוש. וכשפרש מאביו היה בן ששים ושלוש, הרי מאה ושש עשרה! והוא אומר 'שלשים ומאת שנה'? הרי חסרים ארבע עשרה שנים: הא למדת שאחר שקבל הברכות נטמן בבית עבר ארבע עשרה שנים; [אבל לא נענש עליהם, בזכות התורה; שהרי לא פרש יוסף מאביו אלא עשרים ושתיים שנה, דהינו משבע עשרה עד שלשים ותשע כנגד עשרים ושתיים שפרש יעקב מאביו ולא כבדו;

כא ב, ג משא דבר־יהוה אל־ישראל ביד מלאכי: אהבתי אתכם אמר א יהוה ואמרתם במה אהבתנו הלא־אח עשו ליעקב נאם־יהוה ד ואהב את־יעקב: ואת־עשו שנאתי ואשים את־הריו שממה ה ואת־נחלתו לתנות מדבר: כי־תאמר אדום רששנו ונשוב ונבנה חרבות כה אמר יהוה צבאות המה יבנו ואני אהרוס וקראו להם ו גבול רשעה והעם אשר־זעם יהוה עד־עולם: ועיניכם תראינה ז ואתם תאמרו יגדל יהוה מעל לגבול ישראל: בן יכבד אב ועבד אדניו ואם־אב אני איה כבודי ואם־אדונים אני איה מוראי אמר | יהוה צבאות לכם הכהנים בוזי שמי ואמרתם במה בזינו ח את־שמי: מגישים על־מזבחי לחם מגאל ואמרתם במה גאלנו ט באמרכם שלחן יהוה נבזה הוא: וכי־תגישון עור לזבח אין רע וכי תגישו פסח וחלה אין רע הקריב־הו נא לפחתך הירצף או י הישא פניך אמר יהוה צבאות: ועתה חלו־נא פני־אל ויחנגנו יא מידכם היתה זאת הישא מכם פנים אמר יהוה צבאות: מי גם־בכם ויסגר דלתים ולא־תאירו מזבחי חנם אין־לי חפץ בכם יב אמר יהוה צבאות ומנחה לא־ארצה מידכם: כי ממזרח־שמש ועד־מבואו גדול שמי בגוים ובכל־מקום מקטר מגש לשמי יג ומנחה טהורה כי־גדול שמי בגוים אמר יהוה צבאות: ואתם מחללים אותו באמרכם שלחן אדני מגאל הוא וניבו נבזה יד אכלו: ואמרתם הנה מתלאה והפחתם אותו אמר יהוה צבאות והבאתם גזול ואת־הפסח ואת־החולה והבאתם את־המנחה הארצה טו אותה מידכם אמר יהוה: וארור נוכל ויש ב בעדרו זכר ונדר וזבח משחת לאדני כי מלך גדול אני אמר טז יהוה צבאות ושמי נורא בגוים: ועתה אליכם המצוה הזאת יז הכהנים: אם־לא תשמעו ואם־לא תשימו על־לב לתת כבוד לשמי אמר יהוה צבאות ושלחתי בכם את־המארה וארותי את־ברכותיכם יח וגם ארותיה כי אינכם שמים על־לב: הנני גער לכם את־הזרע יט וזריתי פרש על־פניכם פרש חגיכם ונשא אתכם אליו: וידעתם כי שלחתי אליכם את המצוה הזאת להיות בריתי את־לוי אמר כ יהוה צבאות: בריתי | היתה אתו החיים והשלום ואתנם־לו מורא

כא

כא וַיִּירָאֲנִי וּמִפְּנֵי שְׁמִי נִחַת הָוָא: תּוֹרַת אֱמֶת הִיטָה בְּפִיהוּ וְעוֹלָה

לֹא־נִמְצָא בְּשִׁפְתָיו בְּשָׁלוֹם וּבְמִישׁוֹר הָלַךְ אִתִּי וְרַבִּים הָשִׁיב מִעוֹן:

כב כִּי־שִׁפְתֵי כַהֵן יִשְׁמְרוּ־דַעַת וְתוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִפִּיהוּ כִּי מִלֶּאֱדָר

כג יְהוָה־צְבָאוֹת הוּא: ° וְאַתֶּם סִרְתֶּם מִן־הַדֶּרֶךְ הַכְּשִׁלְתֶּם רַבִּים בַּתּוֹרָה

הספרדים
והאשכנזים
מסיימים כאן

כד שִׁחַתְתֶּם בְּרִית הַלְוִי אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: וְגַם־אֲנִי נָתַתִּי אֶתְכֶם

נְבִזִּים וּשְׁפָלִים לְכָל־הָעָם כָּפִי אֲשֶׁר אֵינְכֶם שׁוֹמְרִים אֶת־דִּרְכֵי

וְנִשְׂאִים פָּנִים בַּתּוֹרָה:

כה הֲלוֹא אָב אֶחָד לְכָלֵנוּ הֲלוֹא אֵל אֶחָד בְּרָאֵנוּ מִדּוּעַ נִבְגַּד אִישׁ ג

כו בְּאָחִיו לְחַלֵּל בְּרִית אֲבֹתֵינוּ: בְּגִדָה יְהוּדָה וְתוֹעֵבָה נַעֲשֶׂתָה

בְּיִשְׂרָאֵל וּבִירוּשָׁלַם כִּי | חָלַל יְהוּדָה קֹדֶשׁ יְהוָה אֲשֶׁר אָהָב

כז וּבָעַל בַּת־אֵל נָכַר: יִכָּרֵת יְהוָה לְאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂנָה עֵר וְעִנָּה

מֵאַהֲלֵי יַעֲקֹב וּמִגִּישׁ מִנְחָה לַיהוָה צְבָאוֹת:

כח וְזֹאת שְׁנֵית תַּעֲשׂוּ כִסּוֹת דְּמָעָה אֶת־מִזְבַּח יְהוָה בְּכִי וְאַנְקָה ד

כט מֵאֵין עוֹד פְּנוֹת אֶל־הַמִּנְחָה וְלִקְחַת רִצּוֹן מִיִּדְכֶם: וְאַמְרַתֶּם

עַל־מָה עַל כִּי־יְהוָה הֵעִיד בֵּינֵךְ וּבֵינִי | אֵשֶׁת נַעֲוִירֶךְ אֲשֶׁר אַתָּה

ל בְּגִדְתָהּ בָּהּ וְהִיא חִבְּרְתָךְ וְאַשֶׁת בְּרִיתְךָ: וְלֹא־אֶחָד עָשָׂה וּשְׁאָר

רוּחַ לֹו וּמָה הָאֶחָד מִבְּקֶשׁ זֶרַע אֱלֹהִים וְנִשְׁמַרְתֶּם בְּרוּחְכֶם

לא וּבִאֲשֶׁת נַעֲוִירֶךְ אֶל־יִבְגַּד: כִּי־שָׁנֵא שְׁלַח אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי

יִשְׂרָאֵל וְכִסֶּה חֲמָס עַל־לְבוּשׁוֹ אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְנִשְׁמַרְתֶּם

בְּרוּחְכֶם וְלֹא תִבְגְּדוּ:

לב הוֹגַעְתֶּם יְהוָה בְּדַבְרֵיכֶם וְאַמְרַתֶּם בַּמָּה הוֹגַעְנוּ בְּאַמְרֵכֶם כָּל־עֲשֵׂה ה

רָע טוֹב | בְּעֵינֵי יְהוָה וּבָהֶם הוּא חֹפֵץ אוֹ אִיָּה אֱלֹהֵי הַמִּשְׁפָּט:

לג הַנְּנִי שְׁלַח מִלְּאָכִי וּפְנֵה־דֶרֶךְ לִפְנֵי וּפְתָאֵם יָבֹא אֶל־הִיכָלוֹ

הָאֲדוֹן | אֲשֶׁר־אַתֶּם מִבְּקָשִׁים וּמִלֶּאֱדָר הַבְּרִית אֲשֶׁר־אַתֶּם חֹפְצִים

לד הִנֵּה־בָּא אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת: וּמִי מְכַלְכֵּל אֶת־יוֹם בּוֹאוֹ וּמִי הָעֹמֵד

לה בְּהִרְאוֹתוֹ כִּי־הוּא כָּאֵשׁ מִצִּירָךְ וּכְבָרִית מְכַבְּסִים: וַיָּשֶׁב מִצִּירָךְ

וּמִטְהַר פֶּסֶף וּטְהַר אֶת־בְּנֵי־לְוִי וְזָקַק אֹתָם כְּזָהָב וּכְכֶסֶף וְהָיוּ

לו לַיהוָה מִגִּישֵׁי מִנְחָה בְּצִדְקָה: וְעָרְבָה לַיהוָה מִנְחַת יְהוּדָה

לז וּירוּשָׁלַם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשֵׁנִים קֹדֶם־מִנִּית: (פרשה ה' נמשכת) הַתִּימָנִים מִסִּימִים כֹּאן